

RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA U NAUČNIM ISTRAŽIVANJIMA DOKTORSKIH DISERTACIJA ODBRANJENIM NA UNIVERZITETIMA U SRBIJI

UVOD

Doktorska disertacija predstavlja samostalni i originalni naučnoistraživački rad kandidata u odgovarajućoj naučnoj oblasti ili više naučnih oblasti (8, 2), u kojem kandidat daje doprinos teoriji i pokazuje da je savladao metodologiju i veštinu samostalnog teorijskog postavljanja određenog pitanja, njegove obrade i sposobnost izvođenja zaključaka u skladu sa dogmatskim, istorijskim, uporednopravnim ili sociološkim metodama koje su primerene odgovarajućoj naučnoj oblasti (7, 1).

Cilj disertacije je da istraži problem koji do tada nije bio predmet istraživanja, putem odgovarajuće naučne metode. Skoro svi programi doktorskih studija imaju predmet „studijski istraživački rad“, čija svrha je da pomogne studentu da u veoma sažetom obliku opiše temu i cilj svog dokorskog rada.

Tokom izrade doktorske disertacije student veliki broj puta biva vraćen, najčešće od strane mentora, da ispravi, prepravi i dorađi svoj rad. Proces izrade doktorske disertacije obično traje od dve do četiri godine, a često i mnogo više godina. (3, 1),

Sve doktorske disertacije koje su počev od 2015. godine odbranjene na univerzitetima u Srbiji dostupne su na sajtu NaRDUS-a, zajedno sa izveštajima komisija o njihovoj oceni. NaRDUS je ustanovljen na osnovu Zakona o izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju donetog septembra 2014. godine. Svaki univerzitet je dužan da osnovne podatke o disertaciji, kao i disertaciju i izveštaj komisije u punom

REZIME

Ključne reči: Doktorand, društvene nauke, naučni doprinos, Srbija.

U ovom radu dat je pregled tema 18 doktorskih disertacija iz oblasti računovodstva i revizije koje su odbranjene na univerzitetima u Srbiji i objavljenje u repozitorijumu NaRDuS, kao i prikaz ključnih elemenata tri izabane disertacije.

tekstu, dostavi Nacionalnom repozitorijumu disertacija u Srbiji (NaRDuS), kao centralnom repozitorijumu, i to u roku od tri meseca od odbrane disertacije (6, 1).

Predmet istraživanja ovog rada su odbranjene doktorske disertacije sa temom iz oblasti računovodstva i revizije na univerzitetima iz Srbije. Cilj ovog rada je da se sačini pregled tema tih disertacija, mentora tih naučnih radova i univerziteta u Srbiji na kojima su disertacije odbranjene, da se razmotri struktura tih tekstova i da prikaz nekoliko disertacija koje su, po mom mišljenju, iznedrile najvredniji naučni doprinos.

METODOLOGIJA

Izbor disertacija koje su predmet istraživanja izvršen je pregledom svih disertacija objavljenih u oblasti društvenih nauka, prvenstveno na ekonomskim fakultetima, kao i na fakultetima koji imaju studentske smerove iz oblasti društvenih nauka, pre svega ekonomskih nauka ili menadžmenta, kao užih naučnih oblasti. Naziv užih naučnih oblasti na kojima se mogu braniti teme iz oblasti računovodstva i revizije dosta se razlikuje od fakulteta do fakulteta i moguće je da postoji još neka doktorska disertacija koja zbog takvih okolnosti nije prepoznata kao ona koja pripada ovoj oblasti. Ipak, verujem da je ta mogućnost izuzetno mala. Pregled ovih disertacija dat je u Tabeli 2.

NALAZ I DISKUSIJA

Na sajtu NaRDuS-a dana 18. februara objavljeno je 10.499 odbranih doktorskih disertacija iz sedam naučnih oblasti (prirodne, inženjerske, medicinske, društvene, poljoprivredne i humanističke) na 17 univerziteta u Srbiji, od toga preko 2.800 disertacija iz društvene naučne oblasti (6, 2021), kojoj pripada i uža naučna oblast koja se odnosi na računovodstvo, reviziju i poslovne finansije (nazivi ovih užih naučnih oblasti razlikuju se od fakulteta do fakulteta i često se kombinuju sa nekim drugim, kao što su menadžment, bankarstvo i slično). U ovoj oblasti računovodstva i revizije objavljeno je 18 disertacija, što iznosi oko 0,6% objavljenih doktorskih disertacija.

Doktorski radovi sa temom iz oblasti računovodstva i revizije odbranjeni su na 10 univerziteta. Po pet disertacija odbranjeno je na Univerzitetu u Kragujevcu i na Univerzitetu Privredna akademija, dve doktorske disertacije odbranjene su na Univerzitetu u Novom Sadu, dok je na pet ostalih univerziteta odbranjena po jedna doktorska disertacija. Broj mentora koji su vodili doktorande tokom izrade doktorskih disertacija je 16, jer su dva nastavnika bili mentori na dve doktorske disertacije.

U bazi podataka NaRDuS-a postoji 18 doktorskih disertacija iz uže naučne oblasti računovodstva i revizije.

Tabela 1. Broj odbranih disertacija iz oblasti računovodstva i revizije po univerzitetima i fakultetima

Univerzitet	Broj disertacija	Broj mentora
1. Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet	5	4
2. Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za inženjerski menadžment	3	3
3. Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije	2	1
4. Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet u Subotici	2	2
5. Univerzitet u Beogradu, Ekonomski fakultet	1	1
6. Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka	1	1
7. Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet	1	1
8. Univerzitet „Union – Nikola Tesla“, Beogradska bankarska akademija, Fakultet za bankarstvo, osiguranje i finansije	1	1
9. Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, Departman za ekonomske nauke	1	1
10. Univerzitet „Union – Nikola Tesla“, Fakultet za graditeljski menadžment	1	1
Ukupno disertacija i mentora	18	16

Predmet istraživanja odbranih doktorskih disertacija

Naslov doktorske disertacije, po svojoj prirodi, treba u preciznom i sažetom obliku da odražava i izražava što adekvatnije i potpunije sadržinu i predmet naučnog dela (2, 2010). Predmet izučavanja odbranih doktorskih disertacija može se razvrstati u nekoliko tematskih celina, među kojima dominira tematika finansijskog izveštavanja i revizije finansijskih izveštaja, a zatim i teme iz oblasti upravljačkog računovodstva, analize poslovanja, upravljanja rizikom i interne revizije. Može se reći da buduće doktore nauka najviše zanimaju oblast finansijskog i nefinansijskog izveštavanja, i da tu vide najveće mogućnosti za davanje naučnog doprinosa.

(a) Teme iz oblasti finansijskog izveštavanja

- Koncept integrisanog izveštavanja preduzeća – instrument podmirjenja informacionih potreba ključnih stejkholdera (2013)
- Unapređenje segmentnog finansijskog izveštavanja savremenim pristupima obračuna troškova (2015)
- Savremeni trendovi u harmonizaciji finansijskog izveštavanja (2015)
- Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja na bazi poštene vrednosti i korporativno upravljanje u Srbiji (2015)
- Izgradnja savremenih principa procenjivanja u funkciji vremenskog povezivanja prihoda i rashoda (2015)

- Savremeni oblik sastavljanja i revizije finansijskih izvještaja na primjeru poslovanja međunarodne organizacije – Regional school of public administration (RESPA) (2017)
- Međunarodno poslovanje sa aspekta uporedivosti finansijskog izveštavanja (2018)
- Prilog izučavanju finansijskih izvještaja i vrednovanje ekonomskih efekata i performansi entiteta na osnovu funkcija računovodstva, kontrole i revizije (2019)

(b) Teme iz oblasti revizije finansijskog izveštavanja

Najveći broj doktorskih disertacija je iz oblasti finansijskog izveštavanja.

- Eksterna revizija i kredibilitet finansijskih izvještaja osiguravajućih organizacija (2011)
- Teorijsko-metodološki problemi revizije finansijskih izvještaja turističkih preduzeća (2012)
- Revizija finansijskih izvještaja u uslovima primene računovodstva fer vrednosti (2016)

(c) Teme iz oblasti upravljačkog računovodstva

- Integralni sistem upravljačkog računovodstva za merenje poslovnih performansi (2015)
- Upravljačko-računovodstvena podrška procesu upravljanja zaštitom životne sredine (2017)

(d) Teme iz oblasti analize poslovanja

- Poređenje pokazatelja uspešnosti u javnim preduzećima (2015)
- Finansijska analiza kao savremeni model upravljanja rezultatima poslovanja (2018)

(e) Teme iz oblasti korporativnog upravljanja, upravljanja rizicima i interne revizije

- Koncept integrisanog izveštavanja preduzeća – instrument podmirenja informacionih potreba ključnih stejkholdera (2013)
- Funkcija interne revizije u korporativnom upravljanju javnim preduzećima Republike Srbije (2016)
- Problemi upravljanja rizikom u savremenim uslovima poslovanja (2018)
- Teorijsko-metodološki okvir analize rizika i prinosa na tržištu kapitala Srbije (2019)

Posmatrano hronološki, u periodu od 2011. do 2015. godine dominiraju teme iz oblasti finansijskog izveštavanja i revizije finansijskih izvještaja, a u periodu počev od 2016. godine zastupljenije su teme u vezi sa upravljanjem poslovanjem (upravljačko računovodstvo, analiza, korporativno upravljanje).

Ciljevi, naučne hipoteze i osnovni rezultati istraživanja tri izabrane doktorske disertacije

Kao u svakom naučnom radu, u doktorskoj disertaciji moraju jasno biti navedeni predmet i cilj istraživanja, naučne hipoteze koje treba dokazati, pregled dosadašnjih istraživanja iz te oblasti, metodološki postupci koji su se koristili u istraživanju, rezultati istraživanja, diskusija i zaključak. Istraživanje je moguće uraditi kvalitativnim ili kvantitativnim putem, a najčešće se kombinuju oba načina. Rezultat doktorske disertacije treba da iznedri neko novo saznanje, tzv. naučni i društveni doprinos.

Ilustracija navedenih zahteva data je na primeru tri odabrane disertacije. Brojevi stranica označavaju sa kog mesta je preuzet navedeni tekst.

Doktorska disertacija:

Međunarodno poslovanje sa aspekta uporedivosti finansijskog izveštavanja (1)

Doktorand: Jana Cvijić, Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu, 2018.

Osnovni naučni *cilj* proizilazi iz potrebe izučavanja i pružanja odgovarajućih novih saznanja u pravcu dokazivanja međusobne uslovljenosti promena u privrednom ambijentu i finansijskog izveštavanja, kao i njihove potrebe za stalnim preispitivanjem i inoviranjem. (1, 8)

Predmet ove disertacije je razvoj računovodstvenih standarda sa gledišta uporedivog finansijskog izveštavanja u poslovanju međunarodnih kompanija (1, 4).

Naučni značaj istraživanja se ogleda u analizi i sistematizaciji postojećih naučnih saznanja koja se odnose na razmatranje uloge koju ima uporedivo finansijsko izveštavanje za poslovanje kompanija u sferi poslovno-finansijskog odlučivanja i u tom okviru, računovodstvena harmonizacija i standardizacija (1, 7).

Osnovna hipoteza rada na kojoj se bazira ova disertacija: Uporedivo finansijsko izveštavanje je osnovna infrastruktura za odlučivanje u međunarodnom poslovanju (1, 9). Ova hipoteza testirana je kroz dve pojedinačne hipoteze: H1: Uporedivo finansijsko izveštavanje je od posebnog značaja za izveštajne performanse međunarodnih kompanija. H2: Uporedivo finansijsko izveštavanje u značajnoj meri može da utiče na konkurentnost kompanija. (1, 251). U istraživanju su korišćene kvalitativne i kvantitativne metode i studija slučaja.

Na osnovu sprovedene studije slučaja, potvrđena je pojedinačna hipoteza da su Međunarodni računovodstveni standardi dominantna grupa standarda za kotirane kompanije.

Na osnovu merenja efikasnosti IT kompanija, korišćenjem uporedivih finansijskih izveštaja, dokazano je da uporedivo finansijsko izveštavanje doprinosi u velikoj meri poverenju investitora i poverioca u procesu finansijskog odlučivanja, i bolje odražava efikasnost upotrebe kapitala. Takođe, dokazano je da unapređenje razvoja i implementacije Međunarodnih računovodstvenih standarda koji se odnose na vrednovanje gđvila i nematerijalne imovine ima posredan uticaj na konkurentnost međunarodnih kompanija u domenu finansijskog odlučivanja upotrebom intelektualnog kapitala (nematerijalne imovine). Na osnovu primene korelacionog i regresionog testa, a korišćenjem podataka iz finansijskih izveštaja koji koriste MSFI, potvrđeno je da kvalitet Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja jeste u korelaciji sa kvalitetom finansijskih informacija u korporativnom izveštavanju, te u tom smislu može da utiče na izveštajne performanse kompanija. (1, 252)

Primenom metode analize sadržaja u ovom radu, utvrđeno je da informaciona asimetrija, izazvana razlikama u standardizaciji računovodstva između zemalja, može prejudicirati odluke investitora. Sa globalizovanom ekonomijom, računovodstvene informacije kompanija analiziraju različiti investitori iz celog sveta. Minimizovanje ili uklanjanje ovih razlika može pomoći investitorima da analiziraju ove informacije na bilo kom tržištu na kom kompanija pregovara o svojim akcijama. (1, 254).

Referisana relevantna literatura iz predmetne oblasti obuhvata 290 bibliografskih jedinica.

Doktorska disertacija:

Integralni sistem upravljačkog računovodstva za merenje poslovnih performansi (5)

Doktorand: Miloš S. Milosavljević, Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka, 2015.

Predmet i fokus ove doktorske disertacije je na detaljnijem pojašnjenju i unapređenju savremenih integralnih sistema za merenje performansi (5, 15).

Cilj disertacije je da detaljnije pojasni, sistematizuje i produbi dosadašnji fond znanja o integralnim sistemima za merenje performansi (5, 17).

Opšta hipoteza istraživanja glasi: „Moguće je kreirati sveobuhvatan, integralan i interorganizaciono uporediv sistem za merenje poslovnih performansi koji će biti podrška upravljačkim strukturama u donošenju poslovnih odluka.“ Imajući u vidu opštu hipotezu, definisane su posebne hipoteze koje će u disertaciji biti testirane: H1: Moguće je odrediti faktore koji utiču na diverzitet i izbor mera performansi u sistemu za merenje performansi. H2: Moguće je utvrditi faktore koji utiču na upotrebu mera performansi. H3: Moguće je utvrditi optimalan broj mera performansi i optimalnu upotrebu mera performansi shodno njihovom uticaju na organizacioni uspeh. H4: Moguće je kreirati integrisani sistem merenja performansi koji će biti adekvatna osnova za donošenje poslovnih odluka. (5, 19-20)

U ovoj studiji je napravljen pregled korišćenja mera performansi u srpskim preduzećima. Na uzorku od 86 preduzeća iz različitih privrednih grana je sagledana upotreba mera performansi, ispitivane su same mere koje se u sistemu koriste i istraživan je uticaj sistema za merenje performansi na poslovni uspeh preduzeća. Za istraživanje je korišćen strukturirani upitnik, a podaci su analizirani korišćenjem kvantitativnog pristupa.

Ključni faktori diverziteta na kojima je model zasnovan su veličina preduzeća, konkurentnost grane, tehnologija proizvodnje/usluživanja, organizaciona kultura orijentisana ka inovativnosti i generička poslovna strategija koju preduzeće eksplicitno ili implicitno primenjuje. Ključni faktori za koje se pretpostavilo da utiču na upotrebu mera performansi su poslovna orijentacija menadžera ka finansijskom uspehu, zadovoljenju potreba kupaca, razvoju ljudskih resursa i efikasnosti internih procesa, zatim zrelost merenja performansi i, na kraju, usklađenost samih mera performansi sa poslovnom strategijom preduzeća. U radu je testiran uticaj diverziteta mera performansi i upotrebe sistema za merenje performansi na poslovni uspeh preduzeća. Pod poslovnim uspehom je razmatran finansijski uspeh, sa jedne, i nefinansijski uspeh, sa druge strane. (5, 208)

Rezultati istraživanja ukazuju na činjenicu da srpska preduzeća koriste širok varijetet mera poslovnih performansi. Najčešće se koriste finansijski pokazatelji, što indicira da je menadžerima srpskih preduzeća od prevashodne važnosti da kontinuirano mere profitabilnost i likvidnost. Osim toga, česta je i upotreba marketinških pokazatelja, pa se može zaključiti da eksterni faktori – poput rasta konkurentnosti i sve delikatnijih želja kupaca – usložnjavaju potrebu za praćenjem njihovog zadovoljstva. Ipak, razočaravajuća je činjenica da se relativno manje koriste indikatori učenja i razvoja. Učenje i razvoj se u teoriji smatraju pokretačem stvaranja vrednosti, a ljudski kapital predstavlja redak resurs koji je teško imitirati (za razliku od tehnologije, na primer). Kod pokazatelja efikasnosti internih procesa, najveća pažnja se pridaje merenju kvaliteta proizvoda/usluga. Druga zanimljiva grupa nalaza deskripcije se odnosi na upotrebu mera poslovnih performansi. Merenje performansi još uvek nema dovoljan obuhvat u smislu korišćenja, pa se upotreba najčešće odnosi na nadgledanje poslovnih aktivnosti i posledično donošenje (5, 209).

Treća, možda najbitnija grupa rezultata, odnosi se na uticaj uravnoteženog korišćenja finansijskih i nefinansijskih mera performansi na poslovni uspeh, kao i uticaja upotrebe mera performansi na isti (5, 211).

Referisana relevantna literatura iz predmetne oblasti obuhvata 334 bibliografske jedinice.

Doktorska disertacija: Upravljačko-računovodstvena podrška procesu upravljanja zaštitom životne sredine (4)

Doktorand: Dejan S. Jovanović, Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet, 2017.

Doktorska disertacija:

Upravljačko-računovodstvena podrška procesu upravljanja zaštitom životne sredine (4)

Doktorand: Dejan S. Jovanović, Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet, 2017.

Predmet istraživanja u doktorskoj disertaciji je informaciona podrška upravljačkog računovodstvena procesa upravljanja zaštitom životne sredine.

Osnovni cilj istraživanja u doktorskoj disertaciji je da se teorijsko-metodološki i empirijski sagleda veza između upravljačkog računovodstva i procesa upravljanja zaštitom životne sredine (4, 2).

Hipoteza 1: Uvođenjem i implementacijom ISO 14001 standarda preduzeća ostvaruju brojne koristi kao što su poboljšanje ekoloških performansi, efikasnosti i profitabilnosti. Hipoteza 2. Proces upravljanja zaštitom životne sredine zahteva i uslovljava nadogradnju upravljačko-računovodstvenog sistema, u pravcu primene novih koncepata, tehnika i sistema obračuna i upravljanja troškovima. Hipoteza 3: Finansijske i nefinansijske informacije, koje kreira ekološko upravljačko računovodstvo, služe kao informaciona podrška procesu odlučivanja i doprinose unapređenju upravljanja zaštitom životne sredine i preduzeća u celini. Hipoteza 4: Identifikovanje, merenje i alokacija ekoloških troškova na uzročnike troškova omogućava formiranje realnije cene koštanja i efikasnije upravljanje ukupnim troškovima preduzeća. Hipoteza 5: Postoji pozitivna korelacija između ekoloških performansi i finansijskih performansi preduzeća. (4, 3)

Pored kvalitativne, u disertaciji se koristi i kvantitativna *metodologija*, čime je teorijski pristup problemu kombinovan sa empirijskim pristupom. Za obradu podataka i sprovođenje statističke analize korišćen je statistički softver SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). U procesu obrade podataka korišćena je deskriptivna statistika, faktorska analiza, neparametarski testovi, korelacija i regresija. (4, 7)

Rezultati istraživanja su pokazali da se kao motivi za uvođenje i implementaciju ISO 14001 standarda mogu izdvojiti odgovornost prema životnoj sredini, izgradnja imidža društveno odgovorne kompanije, bolja reputacija preduzeća, unapređenje performansi i redukcija troškova, dok se kao koristi od uvođenja najčešće ističu poboljšanje ekoloških performansi, konkurentne pozicije i efikasnosti poslovanja.

Rezultati empirijskog istraživanja ukazuju na to da menadžeri prepoznaju značaj obelodanjivanja informacija o zaštiti životne sredine u okviru godišnjih izveštaja i shodno tome smatraju da je odgovornost računovođe u procesu upravljanja zaštitom životne sredine veća ukoliko su ekološke informacije satavni deo finansijskih izveštaja.

Rezultati istraživanja takođe dovode do zaključka da preduzeća koja imaju implementiran ISO 14001 standard razmatraju ekološke uticaje pri sprovođenju *cost-benefit* analize i uključuju troškove zaštite životne sredine u cenu koštanja, više pažnje posvećuju uključenosti informacija o zaštiti životne sredine u poslovanje preduzeća i evidenciju troškova zaštite životne sredine, potencijalnih ekoloških obaveza i reciklaže proizvoda i ambalaže. Činjenica je da preduzeća koja uključuju ekološke troškove u cenu koštanja veći značaj pridaju dimenziji istraživanja koja se odnosi na odgovornost računovođe u procesu upravljanja zaštitom životne sredine.

Referisana relevantna literatura iz predmetne oblasti obuhvata 333 bibliografske jedinice.

ZAKLJUČAK

Osamnaest odbranih doktorskih disertacija iz oblasti računovodstva i revizije u periodu od devet godina (2011-2019), što je u proseku dve disertacije godišnje, pokazuje da postoji interesovanje za doprinos studenata doktorskih studija ovoj užoj naučnoj oblasti. Oblast finansijsko izveštavanja najčešći je izvor tema doktorskih disertacija (8 od 18 disertacija), a zatim oblast revizije finansijskih izveštaja (3 od 18 disertacija). Posmatrano hronološki, u periodu od 2011. do 2015. godine dominiraju teme iz oblasti finansijskog izveštavanja i revizije finansijskih izveštaja, a u periodu počev od 2016. godine zastupljenije su teme

u vezi sa upravljanjem poslovanjem (upravljačko računovodstvo, analiza, korporativno upravljanje). Posmatrano po univerzitetima, najveći broj doktorskih disertacija iz oblasti računovodstva i revizije odbranjen je na Univerzitetu u Kragujevcu (5 od 18 disertacija) i na Univerzitetu Privredna akademija (ta-kođe 5 od 18 disertacija).

Tabela 2. Odbranjene doktorske disertacije iz oblasti računovodstva i revizije od 2015. godine do danas

Tema	Kandidat	Godina	Univerzitet	Mentor i članovi komisije za ocenu i/ili odbranu rada
1. Eksterna revizija i kredibilitet finansijskih izveštaja osiguravajućih organizacija	Mr Biljana Č. Jovković	2011.	Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet	Dr Snežana Ljubisavljević, mentor Radoslav Stefanović, član Radojko Lukić, član
2. Teorijsko-metodološki problemi revizije finansijskih izveštaja turističkih preduzeća	Mr Momčilo S. Vasiljević	2012.	Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet	Dr Snežana Ljubisavljević, vanredni profesor, mentor Radoslav Stefanović, vanredni profesor, član Vladimir Poznanić, vanredni profesor, član
3. Koncept integrisanog izveštavanja preduzeća – instrument podmirjenja informacionih potreba ključnih stejkholdera	mr Bojan Savić	2013.	Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet	Dr Slobodan Malinić, redovni profesor u penziji, mentor Dr Radoslav Stefanović, vanredni profesor, član Dr Kata Škarić Jovanović, redovni profesor, član
4. Unapređenje segmentnog finansijskog izveštavanja savremenim pristupima obračuna troškova	Ivana Medved	2015.	Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet u Subotici, Studijski program: Menadžment i biznis	Dr Ljubica Gajić, redovni profesor u penziji, mentor Dr Ljiljana Dmitrović Šaponja, redovni profesor, član Dr Đerđi Petković, redovni profesor, član Dr Blagoje Novičević, redovni profesor, član Dr Radojko Lukić, redovni profesor, član
5. Izgradnja savremenih principa procenjivanja u funkciji vremenskog povezivanja prihoda i rashoda	Marija V. Pantelić	2015.	Univerzitet u Beogradu, Ekonomski fakultet	Dr Dejan Malinić, redovni profesor, mentor
6. Integralni sistem upravljačkog računovodstva za merenje poslovnih performansi	Miloš S. Milosavljević	2015.	Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka	Dr Nevenka Žarkić Joksimović, redovni profesor, mentor Dr Slađana Benković, redovni profesor, član Dr Ljiljana Dmitrović Šaponja, redovni profesor, član
7. Savremeni trendovi u harmonizaciji finansijskog izveštavanja	Mr Sunčica Milutinović	2015.	Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet u Subotici	Dr Ljiljana Dmitrović Šaponja, redovni profesor, mentor Nenad Vunjak, redovni profesor, član Ljubica Gajić, redovni profesor, član Nevenka Žarkić Joksimović, redovni profesor, član Dr Jovan Krstić, redovni profesor, član

Tema	Kandidat	Godina	Univerzitet	Mentor i članovi komisije za ocenu i/ili odbranu rada
8. Poređenje pokazatelja uspešnosti u javnim preduzećima	Sanda Nastić, dipl. ek. master	2015.	Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd	Dr Tomislav Brzaković, redovni profesor, mentor Dr Branislav Jakić, redovni profesor, član Dr Marko Andrejić, redovni profesor, član Dr Daliborka Petrović, docent, član Dr Srđan Novaković, docent, član
9. Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja na bazi poštene vrednosti i korporativno upravljanje u Srbiji	Mr Živojin B. Prokopović	2015.	Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment, Novi Sad	Dr Branko Ljutić, redovni profesor, mentor Dragan Soleša, redovni profesor, član Dr Marko Carić, redovni profesor, član
10. Revizija finansijskih izveštaja u uslovima primene računovodstva fer vrednosti	Bojan Z. Rupiće	2016.	Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet	Dr Ljiljana Bonić, vanredni profesor, mentor Dr Milorad Stoilković, vanredni profesor, član Dr Dejan Jakšić, redovni profesor, član
11. Funkcija interne revizije u korporativnom upravljanju javnim preduzećima Republike Srbije	Mr Daniel B. Pantić	2016.	Univerzitet „Union – Nikola Tesla“ u Beogradu, Beogradska bankarska akademija Fakultet za bankarstvo, osiguranje i finansije	Dr Gordana Vukelić, redovni profesor, mentor Dr Predrag Dedeić, vanredni profesor, član Dr Jozefina Beke-Trivunac, redovni profesor, član
12. Savremeni oblik sastavljanja i revizije finansijskih izveštaja na primeru poslovanja međunarodne organizacije – Regional school of public administration (RESPA)	Mr Anđela Kostić, dipl. ecc.	2017.	Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, Departman za ekonomske nauke	Dr Miro Blečić, profesor, mentor Dr Milenko Popović, profesor, član Dr Bećir Kalać, profesor, član
13. Upravljačko računovodstvena podrška procesu upravljanja zaštitom životne sredine	Dejan S. Jovanović	2017.	Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet	Dr Vesna Janjić, vanredni profesor, mentor Dr Dejan Malinić, redovni profesor, član Dr Ljilja Antić, redovni profesor, član Dr Mirjana Todovorić, redovni profesor
14. Finansijska analiza kao savremeni model upravljanja rezultatima poslovanja	Đorđe Ilić	2018.	Univerzitet privredna akademija u Novom Sadu, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd	Dr Tomislav Brzaković, redovni profesor, mentor Dr Slavko Karavić, profesor emeritus, član Dr Slobodan Stanojević, docent, član
15. Međunarodno poslovanje sa aspekta uporedivosti finansijskog izveštavanja	Jana Cvijić	2018.	Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu	Dr Zorka Grandov, profesor emeritus, mentor Se Marko Carić, redovni profesor, član Dr Marko Ivaniš, redovni profesor, član
16. Problemi upravljanja rizikom u savremenim uslovima poslovanja	Mr Saša Sarić	2019.	Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu	Marko Ivaniš, redovni profesor, mentor Dragan Soleša, redovni profesor, član Marko Cerić, redovni profesor, član
17. Teorijsko-metodološki okvir analize rizika i prinosa na tržištu kapitala Srbije	Mirela Momčilović	2019.	Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet	Dr Milan Čupić, docent, mentor Dr Predrag Stančić, redovni profesor, član Dr Miroslav Todorović, redovni profesor, član Dr Milena Jakšić, redovni profesor, član

Tema	Kandidat	Godina	Univerzitet	Mentor i članovi komisije za ocenu i/ili odbranu rada
18. Prilog izučavanju finansijskih izveštaja i vrednovanje ekonomskih efekata i performansi entiteta na osnovu funkcija računovodstva, kontrole i revizije	Msc Tijana B. Prokopović	2019.	Univerzitet „Union – Nikola Tesla“ u Beogradu, Fakultet za graditeljski menadžment	Dr Jugoslav Aničić, redovni profesor, mentor Dr Aleksandar Gračanac, redovni profesor, član Nebojša Zakić, redovni profesor, član Snežana Sokolov Mladenović, vanredni profesor, član

LITERATURA

1. Cvijić, Jana (2018) Međunarodno poslovanje sa aspekta uporedivosti finansijskog izveštavanja. Doktorska disertacija. Univerzitet Privredna akademija Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu. Dostupno na: <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/3536>
2. Gaćinović, Radoslav (2010) Metodološki proces u pisanju naučnog rada, Vojno delo, str. 9-28.
3. Hughes, Jill Elaine, How the doctoral dissertation process works, April 28, 2014, pristupljeno 9.2.2021. na <https://www.phoenix.edu/colleges/school-of-advanced-studies/articles/how-the-doctoral-dissertation-process-works.html>
4. Jovanović, Dejan S. (2017) Upravljačko računovodstvena podrška procesu upravljanja zaštitom životne sredine. Doktorska disertacija. Univerzitet u Kragujevcu Ekonomski fakultet. Dostupno na: <http://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/8975>
5. Milosavljević, Miloš (2015) Integralni sistem upravljačkog računovodstva za merenje poslovnih performansi. Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka. Dostupno na: <http://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/5469>
6. NaRDuS, Nacionalni repozitorijum disertacija u Srbiji, pristupljeno 18.2.2021. na: <https://nardus.mpn.gov.rs/>,
7. Pravni fakultet Univerziteta „Union – Nikola Tesla“, Upustvo za izradu doktorske disertacije, pristupljeno 9.2.2021. na: <http://pravnofakultet.rs/postdiplomci/informacije/završni-radovi/doktorska-disertacija/>
8. Univerzitet u Beogradu, Oblik i sadržaj doktorske disertacije, pristupljeno 9.2.2021. na: <http://www.bg.ac.rs/files/sr/studije/Doktorska-oblik-sadržaj.pdf>

ACCOUNTING AND AUDITING AS SUBJECT OF DOCTORAL DISSERTATIONS DEFENDED AT UNIVERSITIES IN SERBIA

SUMMARY

Key words: Ph.D. student, social sciences, scientific contribution, Serbia.

This paper provides an overview of 18 doctoral dissertations in the field of accounting and auditing that were defended at universities in Serbia and deposited in the NaRDuS repository and a summary of the critical elements of the three selected dissertations.